

STUBOVI RAZVOJA

ENERGIJA

Ovaj sektor obuhvata proizvodnju i prenos električne energije, tržište za obnovljive izvore energije i energetske efikasnost. Prošle godine stanje u oblasti proizvodnje električne energije je bilo dramatično. Uz to, zbog energetske krize u svetu i ekonomskih sankcija, koje su prekinule redovne kanale snabdevanja, naša zemlja se suočila sa velikim izazovima kako da obezbedi normalno snabdevanje i drugih vrsta energenata. Cenovni šok zbog smanjene ponude energenata i neizvesnosti snabdevanja je bio izrazito jak, što je značajno povećalo inflaciju i nestabilnost domaćeg tržišta. Početna liberalizacija tržišta je udarila u prepreke povećanih troškova za domaćinstva i privredu, zbog čega je Vlada uvela kontrolu cena. Istovremeno, izvršena je promena upravljačke strukture u EPS-u, promenjena je njegova poslovna politika i otklonjeni su glavni uzroci njegovog lošeg poslovanja. Snabdevanje električnom energijom je poboljšano, ali je problem određivanja cena i dalje ostao prisutan.

Srbija je dopunila u 2023. godini regulatorni okvir u skladu sa Trećim energetske paketa EU i de iure liberalizovala tržište električne energije. U tom pogledu 2023. godina nastavlja politiku pune primene relevantnih propisa EU. Uspostavljena je Republička komisija za energetske mreže, kao samostalan i nezavisan organ za kontrolu operatora prenosnog sistema električne energije – Elektromreže Srbije i operatora transportnog sistema prirodnog gasa, Transportgas Srbija. Novoformirano telo će preuzeti državne nadležnosti od Ministarstva energetike nad ova dva državna operatora sistema prenosa električne energije i prirodnog gasa. To će im omogućiti da dobiju odgovarajuće sertifikate kod Agencije za energetiku Republike Srbije i evropskih regulatornih tela. Takođe, najavljena je transformacija EPS-a iz javnog preduzeća u akcionarsko društvo, i postavljen je novi nadzorni odbor, čime su preduzeti bitni koraci ka profesionalizaciji upravljanja ovim društvom.

Domaćinstva i mali kupci, za sada, imaju pravo da budu snabdevani po regulisanim cenama (za razliku od ostalih kupaca, koji nemaju prava na regulisane cene). Postoji namera da se istisne regulisano snabdevanje električnom energijom, ali je Agencija za energetiku zauzela stav da i dalje postoji potreba za regulisanjem cena električne energije. Sa druge strane, Agencija za energetiku je dva puta dozvolila povećanje regulisanih cena.

Uprkos liberalizaciji, EPS ostaje najdominantniji snabdevač sa oko 97% učešća na otvorenom tržištu. Dan-unapred tržištem upravlja akcionarsko društvo South East European Power Exchange (SEPEX).

Ugalj ostaje dominantan izvor za proizvodnju električne energije – više od 70% godišnje proizvodnje dolazi iz elektrana na ugalj. Rudnici uglja su u relativno lošem stanju i potrebna im je ozbiljna modernizacija, da bi odgovorili potražnji. Neke od najvećih termoelektrana će morati da budu postupno ugašene ili remontovane. Trenutno postoji povećani uvoz uglja da bi se održala proizvodnja u termoelektranama. Prelaz na „zelenu“ ekonomiju je odložen za neko buduće vreme.

Kod obnovljivih izvora energije ključan je sistem podsticajnih mera za proizvodnju električne energije iz ovih izvora. Podsticajne mere su predviđene u vidu sistema tržišne premije i fid-in tarifa. Oba sistema će se sprovesti putem aukcije i odnose se na cenu električne energije, preuzimanje balansne odgovornosti i pravo na prioritetan pristup mreži. Napuštanjem sistema podsticanja po redosledu i uvođenjem aukcija, otvara se mogućnost za novi ciklus investicija i postizanje konkurentne cene otkupa električne energije.

U oblasti energetske efikasnosti počela je sa radom Uprava za finansiranje i podsticanje energetske efikasnosti, a doneti su i novi propisi kojima se regulišu finansiranje mera za unapređenje energetske efikasnosti i korišćenje sredstava za njihovu primenu. Na tržištu energetske efikasnosti započeta je realizacija projekata o ugovaranju energetske učinka (EnPC) na polju javnog osvetljenja u značajnom broju lokalnih samouprava. Ugovaranje snabdevanja energijom (ESC) je, takođe, počelo da funkcioniše, pre svega u javnom sektoru, gde su škole i bolnice prioriteta.

Savet stranih investitora je u ovoj oblasti dao osam veoma konkretnih preporuka za unapređenje stanja. Između ostalog, kod proizvodnje električne energije predlaže se napuštanje regulacije cena uprkos energetske krizi, kod energetske efikasnosti primena funkcionalnijeg modela ugovora koji će uređivati snabdevanje energijom, dok se kod obnovljivih izvora energije traži prilagođavanje metodologije za određivanje maksimalne cene na aukcijama kako bi više odražavala uticaj tržišnih prilika. Inače, Savet stranih investitora je visoko ocenio napredak u 2023. godini sa indeksom 2,30, mada je on nešto niži nego prethodne godine (2,50).

